
dorp nog zonder waterleiding, waar de regen in de natte tijd werd opgevangen in cisternen. In de mandaattijd had de helft van de bevolking daar bestaan uit druzen, en de andere helft uit christenen. Na 1948 werden moslims als Mubarki uit de kuststrook ‘geconcentreerd’ in Abu Sinan – niet tot onverdeeld genoegen van Khayr. Mubarki bezat in 2013 geen gedocumenteerde gegevens over de ‘village lands’ van de sjeik, maar wist wat er in de jaren vijftig over werd gezegd: dat de familie Khayr die grond had verkregen van dorpelingen die niet in staat waren om hun belastingen te betalen of die in de Turkse tijd onder hun dienstplicht uit probeerden te komen. De pachters van de sjeik verbouwden er watermeloenen, honingmeloenen, sesam en diverse graansoorten.⁵⁵

Rafiq Farah merkte op dat Arabieren, voor zover niet druzisch, vanuit Kafir Yasif en Abu Sinan geen toegang tot deze velden hadden. Ze stonden onder militair bestuur. ‘The movement of people was totally controlled.’ Om zich verder dan drie à vier kilometer van hun eigen dorp te verwijderen was een pasje nodig. Toegang tot het terrein werd zo voor menigeen bemoeilijkt of zelfs onmogelijk gemaakt.⁵⁶ Vrij algemeen werd aangenomen dat de sjeik in een positie gemanoeuvreerd zou worden waarin hem weinig anders restte dan de grond van de hand te doen aan de omliggende kibboetsim. Nu deed zich echter een andere mogelijkheid voor: verkoop aan een geïnteresseerde christelijke partij.

Bespreking in de zomer van 1959

Pilon zocht Khayr in juni op in gezelschap van Jacob Blum van de IHCA en Rafiq Farah. Hoe om te gaan met een sjeik? Literatuur daarover was moeilijk te vinden en doorgaans gedateerd. Het best bekend aan Pilon was het boek dat de gereformeerde staatsman en theoloog Abraham Kuyper (1837-1920) geschreven had over zijn reis door het Ottomaanse Rijk in 1905-1906. In *Om de Oude Wereldzee* kwam een paragraaf voor over de druzen, ‘wier krijshaftigheid hen nimmer in de steek laat, en die bijna niet te regeeren zijn’. Kuyper bewonderde hun geletterdheid, ook onder de vrouwen. Toch had hij niet veel met de druzen op:

Met een Mohammedaan redeneeren ze uit den Khorân, maar hebben ze met een Christen te doen, dan slaan ze een Bijbel open, en in hun hart meenen ze noch het één noch het ander, maar blijven bij hun eigenaardige, zonderlinge denkbeelden.

(...) Ze zijn in zooverre Deïsten, dat ze aan geen inwerking van God op het leven noch aan een inwerking van den mensch op hun God gelooven. Ze bidden daarom nooit, en kennen evenmin het vasten. Ze hebben zeven geboden, waarin de eerlijkheid voorop staat, maar die geboden zijn alleen verplicht-

⁵⁵ Interview van auteur met Hussain Ali Mubarki, Abu Sinan 30 april 2012.

⁵⁶ E-mail van Rafiq Farah aan auteur, Toronto 8 januari 2013.